

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

Építészeti alkotás terve

Ügyszám: SZJSZT-24/09/1.

A Megkereső által feltett kérdések:

1. A szakértő testület feladata annak megállapítása – a bíróság és a nyomozati iratok áttekintését követően – hogy a nyomozati iratok 59. oldalán becsatolt 2/B jelzésű rajz (villámház), a Siófok Város jegyzője által 34. sorszámú utóiratban a bírósághoz becsatolt 2007. július 9-i dátumú, a Polgármesteri Hivatalnál 2009. július 12. napján érkeztetett, a főépítéshez címzett beadvány mellékletét képező vázrajz egybevetése után, hogy a T. Z. által beadott engedélyezési tervdokumentációban található-e olyan elem, amelyből arra lehet következtetni, hogy az engedélyezési terv a fenti vázlatok alapján készült.

Azaz helytálló-e a sértettnek azon állítása, hogy az általa készített vázlat alapja az engedélyezési tervnek, avagy a vádolt előadása támasztható alá, mely szerint az ő szabadkézi rajza az engedélyezési terv alapja.

2. Nyilatkozzon a szakértő testület a védő azon kérdésére is, hogy egy megrendelő által készített skiccnél lehet-e szerzői jogi védelme, valamint levezethető-e a T.Z. tercdokumentációja az N. Kft. terveiben.

3. A szakértő testület egyéb megállapításai.

Az eljáró tanács szakértői véleménye:

Ad 1.

Az eljáró tanács a kérdésre a csatolt nyomozati iratok 59. oldalán becsatolt 2/B jelzésű rajz (a továbbiakban: „Rajz”) és a 2007. július 6-i dátumú¹, a Polgármesteri Hivatalnál 2009. július 12. napján érkeztetett, a főépítéshez címzett beadvány mellékletét képező vázrajz (a továbbiakban: „Vázlat”) elemzésével válaszolt.

a) A nyomozati iratok 59. oldalán becsatolt 2/B jelzésű rajz (Rajz) elemzése

A Rajzon egy szállodaépület valamely szintjének az alaprajzi kialakítása látható. A Rajzról leolvasható, hogy a javaslat hármas tagolású épülettömegben helyezi el a szállodai szobákat, oldalfolyosós megközelítéssel. A szobákat tartalmazó épülettömeg három egységből kettő csukló-szerűen összekapcsolódik, a harmadik rész tőlük elkülönül. A hármas tömeg egyes részei az alaprajznak nevezett ortogonális vetület irányából nézve szögben elfordulnak egymástól, valahogy úgy, ahogy a lesújtó villám szokták stilizáltan ábrázolni, bizonyára így nyerte a kialakítás a „villámház” becenevet.

Leolvasható a Rajzról a szobák és hozzájuk kapcsolódó fürdőszobák és loggiák kialakításának mikéntje, ami megfelel a szállodákkal kapcsolatos általános, sztereotip elképzeléseknek, annál

¹ A megkeresés a beadvány dátumaként, feltehetőleg elírás következtében 2009. július 9-ét említ.

azonban nem több, igaz, nem is kevesebb. Az is leolvasható, hogy a szobaszárnyak előtt „előcsarnok részt formáltak”, ahonnan a tervezett konferenciaterem és a szekciótermek megközelíthetőek.

Önmagából a Rajzból az épület egészének tervezett kialakításával kapcsolatban a fentiekén túl sokat nem tudunk meg; nem olvasható ki, hogy az épület milyen helyszínre kerül, és hogyan használná ki a helyszín adottságait. Az sem derül ki, hogy helyezne-e el más tömegeket is a tervezési helyszínen, de az sem, hogy hány szintesek a rajzon szereplő egyes épületrészek tömegei.

b) A 34. sorszámú utóiratban csatolt mellékletben szereplő, a főépítészhez címzett beadvány mellékletét képező Vázlat elemzése

A Vázlaton valószínűleg a szóban forgó építési helyszínre vonatkozó beépítési elképzelés látható. A Vázlat nagyon kevés adatot tartalmaz, csupán ezekre az adatokra alapozva szinte semmilyen megállapítást nem lehetne tenni. A Vázlatból nem olvasható ki, hogy a helyszín hol van, sem az, hogy a felvázolt kontúrok mit óhajtának ábrázolni. Következtetések csak úgy vonhatunk le, hogy a Vázlaton szereplő néhány vonalat, kontúrt a megismert tervezési célok és a bírósági és a nyomozati iratok áttekintése alapján visszakövetkeztetve, kellő empátiával és képzeletünk segítségével jelentéssel ruházzuk fel.

A csatolt nyomozati iratokban szereplő tervezési feladat ismeretében alappal valószínűsíthető, hogy a Vázlat egy szálloda elhelyezésére vonatkozó diszpozíciós ábra. Feltételezhető az is, hogy a kialakítás két - egymással mintegy 30 fokos szöget bezáró, valószínűleg szállodai szobák elhelyezésére szolgáló, főtömeget javasol, az azokat csuklószerűen összekötő épületrésszel, valamint az így „Z” betű formáját öltő épülettömeg mellett, a telek két szabadon maradó, átellenes sarkában külön elhelyezkedően két más funkciót szolgáló tömeget.

A Vázlat tekinthető valamiféle beépítési diszpozíció vázlatának, bár nem ad támpontot az építészeti kialakítás alapvető kérdéseire, úgymint a tömegek alaprajzi méretére, a tömegek magasságára, vagy az egyes tömegeket alkotó épületszintek számára. Arra is csak részben lehet kikövetkeztetni, hogy a Vázlaton szereplő egyes kontúrok, vagy foltok a tervezési feladat, azaz az építető által elvárt funkció megvalósításának miféle módon kívánnak megfelelni.

A Tisztelt Bíróság által feltett kérdés megválaszolásához szükséges a csatolt engedélyezési terv elemzése is, legalább abban a mélységben, hogy az a Rajzzal és a Vázlattal összevethető legyen. Az eljáró tanács azt állapította meg, hogy az engedélyezési terv lapjain szereplő szállodának a szállodai szobákat tartalmazó tömege két egymással mintegy harminc fokos szöget bezáró tömegrészről áll, a két tömeget csuklószerűen köti össze egy épületrész. Az így „Z” betű formáját öltő alaprajzi kialakítás és épülettömeg mellett, a telek két szabadon maradó, átellenes sarkában helyezi el az ún. „nagytermet”, illetve az úszómedencét.

Ezt követően az eljáró tanács az engedélyezési tervet összevetette a Rajzzal és a Vázlattal, és az alábbi megállapításokat tette.

a) A Rajz a diszpozíció elemi szintjén vizsgálva nem tartalmaz olyan elemet, illetve nem mutat olyan hasonlóságot, amiből arra lehetne következtetni, hogy az engedélyezési terv a Rajz alapján készült volna el.

b) A Vázlat a diszpozíció elemi szintjén vizsgálva mutat hasonlóságokat az engedélyezési terv kialakításának koncepciójával, még akkor is, ha a Vázlat alapján a tervezői szándék csak

korlátozottan fejeződik ki. A tömegek elhelyezkedése és egymáshoz való viszonya rokonnak mondható. Ez persze körülbelül csak abban a szerény mértékben igaz, amennyiben a Vázlat meghatározza, kijelöli az építészeti szándékot.

A fentiek alapján kimondható, hogy az engedélyezési terv építészeti diszpozíciója tükrözi a Vázlatban szereplő sematikus elképzelést. A tervezési munka megkezdésekor a Vázlat kiindulópontként, iránymutatásként szerepet játszhatott, azt azonban ezzel együtt sem nem lehet kijelenteni, hogy az engedélyezési terv pusztán a Vázlat alapján készült volna el, elsősorban azért, mivel ehhez a Vázlat túlságosan kevés építészeti determinációt tartalmaz. Egy ilyen felületes információkat közlő vázlat figyelembevételével számtalan különböző építészeti kialakítás jöhetne létre.

Az eljáró tanács megjegyzi, hogy a tervezési folyamatban a megrendelő számos különböző módon instruálhatja a tervezőt, például grafikusan kifejezett ötletekkel, vázlatokkal (skiccekkkel), szóban vagy írásban rögzített elvárásokkal, utasításokkal, részletekkel. A tervező ezek összessége ismeretében végzi el feladatát és alakítja ki a terveket, ezért az instruálási folyamat egyes kiragadott elemei önmagukban gyakorta nem reprezentálják teljes körűen a megrendelő elvárásait.

Az eljáró tanács a fentiek mellett azt is meg kívánja jegyezni, hogy az alaposabban kimunkált városrendezési tervek, szabályozási tervek sok esetben tartalmazzák a Vázlathoz hasonló mélységű determinációkat, ez ugyanakkor nem jár azzal, hogy a rendezési tervet készítő szakember egy adott beépítés konkrét – és a rendezési terv koncepcióját követő – építészeti kialakításával kapcsolatban szerzői jogot kívánna érvényre juttatni.

Ad 2.

A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: (Szjt.) 1. § (2) bekezdése szerint k) pontja szerint „az építészeti alkotás és annak terve, valamint az épületegyüttes (...)” szerzői jogvédelem alá tartozik, ha az megfelel a hivatkozott jogszabályhely (3) bekezdésében meghatározott, az egyedi, eredeti jellegre vonatkozó feltételeknek. Az Szjt. ugyanakkor nem határozza meg az építészeti alkotás tervének fogalmát, és azt sem, hogy a tervezési folyamatnak melyik az az első részeredménye, amely megalapozhatja a szerzői jogi oltalmat. A Testület egységes gyakorlata szerint (pl. SzJSzT 28/01. számú szakvélemény) ugyanakkor a látványterv lehet egy építészeti terv első olyan változata, amely szerzői jogvédelem alatt állhat, mivel az egyértelműen és kellő mélységben tartalmazhatja azokat a legfontosabb funkcionális, műszaki és esztétikai tartalmakat, amelyek determinálhatják az építészeti alkotást és igazolhatják annak egyedi, eredeti voltát. A korábbiakban már megvizsgált Vázlat azonban az eljáró tanács megítélése szerint nem tartalmazza azokat a legfontosabb építészeti determinációkat, tartalmi és esztétikai elemeket, amik egyértelműen meghatároznák a későbbi tervezési folyamat valamennyi jelentős elemét, így amelyek megalapoznák a terv egyéni, eredeti jellegét. Mivel a bemutatott Vázlatnak sem tartalma sem pedig megjelenítése nem éri el azt a szintet, ami meghatározhatná egy építészeti alkotás tartalmi és formai elemeit, ezért építészeti műként szerzői jogi védelmet nem élvez.

Az eljáró tanács megítélése szerint a Vázlat egy építészeti mű ötletének tekinthető, amely az Szjt. 1. § (6) bekezdése okán szerzői jogi oltalmat nem élvezhet.

Az eljáró tanács a fentiek mellett azt is meg kívánja azonban jegyezni, hogy elméletileg nem zárható ki azon alkotások képzőművészeti (grafikai) műként történő szerzői jogi oltalma, amelyek építészeti műként, vagy azok ötleteként – az egyéni, eredeti jelleghez megkívánt

kidolgozottság híján – nem állnak oltalom alatt. Ezt a vizsgálatot az eljáró tanács, mivel annak a jelen ügy szempontjából relevanciája nincsen, illetve a Tisztelt Bíróság erre vonatkozó kérdése hiányában nem végezte el.

Noha a T.Z. Kft. csatolt tervdokumentációjának és az N. Kft. csatolt terveinek kidolgozottsága között jelentős különbség állapítható meg, az eljáró tanács a dokumentumok között nem azonosít több hasonlóságot, mint amennyi ne lehetne szükségszerű következménye az azonos feladatnak és az azonos építetói követelményeknek és elvárásoknak, tehát az azonos tervezési programnak, és a hazai szállodatervezési rutin általánosan bevált gyakorlatának.

Ad 3.

Az eljáró tanácsnak egyéb észrevétele nincsen.

Budapest, 2010. január 13.

dr. Hajagos Éva
a tanács elnöke

dr. Békés Gergely
a tanács előadó tagja

Jékely Zsolt
a tanács szavazó tagja